ԲԱՑ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
Հայաստանի Հանրապետության Գործողությունների ծրագիր

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ **2**
ԲԱՑ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՔԱՅԼԵՐԸ ՄԻՆՉ ՕՐՍ **3**

1. Հանրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում **3**
1.1 Հանրային կառավարման կառուցվածքային և ֆունկցիոնալ բարեփոխումներ **3**
1.2 Էլեկտրոնային կառավարության ներդրում **4**
1.3 Հանրային հատվածում ներքին աուդիտի համակարգի կատարելագործում **6**
1.4 Բարելավել պետական գնումների ընթացակարգերը և ապահովել դրանց թափանցիկությունը **6**
1.5 Բյուջեի պլանավորման, հաշվետվության և քաղաքականության ձևավորման համակարգի բարելավում **7**

2. ԲԱՐՁՐԱՑՆԵԼ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ **8**
2.1 Թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովում **8**
9
3. ԲԱՐԵԼԱՎԵԼ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
3.1 Բարելավել հանրային ծառայությունները **9**
12
ԲԿԳ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
1. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ **12**
1.1 Էլեկտրոնային կառավարման միջոցով բաց կառավարության խթանում **12**
1.2 Կարգավորող նորմատիվ իրավական ակտերի վերանայում (Կարգավորման «Guillotine» ծրագիր) **13**
1.3 Պետական հատվածում ներքին աուդիտի համակարգի բարելավում **13**
1.4 Գնումների ընթացակարգերի բարելավում **14**
1.5 Բյուջեի պլանավորման և հաշվետվական համակարգերի բարելավում՝ ծրագրային բյուջետավորման ամբողջական կիրառման միջոցով **14**
15
2. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄ
2.1 Տեղեկատվության մատչելիության խթանում **15**
2.2 Հարկային վարչարարության գործընթացներում թափանցիկության և օբյեկտիվության խթանում **15**
2.3 Կոռուպցիայի դեմ պայքար **16**

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

«Բաց կառավարման գործընկերություն» նախաձեռնությանը միանալու որոշումն արտահայտում է Հայաստանի պատրաստակամությունն առավել թափանցիկություն և հաշվետվողականություն ապահովել հանրային ծառայություններ մատուցելիս: Օրենքի գերակայությունը և արդյունավետ կառավարման ամրապնդումը պետության առաջնայնությունն է, և վերջին տասնամյակի ընթացքում երկրի իշխանությունն այս ուղղությամբ մի շարք միջոցառումներ է իրականացրել: 2000 թ.-ին առաջին անգամ ուղենշվեցին պետության հակակոռուպցիոն քաղաքականության հիմնական ուղղությունները: Դրանք ներառում են արդյունավետ և առողջ կադրային քաղաքականության որդեգրում, հանրային ծառայողներին սոցիալական և իրավական պաշտպանության պետական երաշխիքների տրամադրում, բարձրաստիճան պաշտոնյաների կողմից գույքի և եկամուտի հայտարարագրում, պետական գնումները կարգավորող իրավական նորմերի պարտադիր կատարում, գործարարության լիցենզավորման գործընթացներ և գործարարության պետական գրանցում, ինչպես նաև պայքար ստվերային տնտեսության և տնտեսության քրեականացման դեմ:

Մի շարք բնագավառներում, ինչպես օրինակ՝ հանրային կառավարում, հարկային համակարգ, բանկեր, իրականացված բարեփոխումները զգալի արդյունքներ տվեցին: Մասնավորապես, ընդունվեցին հակակոռուպցիոն ուղղվածության տասնյակ օրենսդրական ակտեր, ներդրվեցին հակակոռուպցիոն տարրեր պարունակող նոր ենթակառուցվածքներ: Մշտական ջանքեր են գործադրվել հանրային սպասարկման յուրահատուկ ոլորտների թափանցիկության ապահովման, հանրային կրթության ոլորտում հաշվետվողականության, քաղաքացիական հասարակության հետ համագործակցության խթանման և քաղաքացիների ներգրավվման ակտիվացման համար:

Քաղաքացիական հասարակության համախմբման և ներքին քաղաքական մթնոլորտի բարելավման նպատակով 2008 թ.-ի հուլիսին ստեղծվեց Հայաստանի Հանրային խորհուրդը, որը հասարակական հիմունքներով միավորում է քաղաքացիական հասարակության, այդ թվում՝ հայկական Սփյուռքի ներկայացուցիչներին: Խորհրդի կազմում գործում են 12 հանձնաժողովներ և բազմաթիվ ենթահանձնաժողովներ ու աշխատանքային խմբեր, որոնց նպատակն է հանրային հնչեղություն ունեցող խնդիրների, օրենքների և որոշումների վերաբերյալ անցկացնել խորհրդակցություններ և լսումներ, իրականացնել ՀՀ օրենքների և այլ նորմատիվ ակտերի փորձաքննություններ՝ ներգավելով քաղաքացիներին, հասարակական միավորումների և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչներին:

Հայաստանը ստորագրել է մարդու իրավունքներին վերաբերող մի շարք կարևոր պայմանագրեր, այդ թվում՝ Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների միջազգային պայմանագիրը և Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիան,

դրանով պարտավորվելով հարգել արտահայտվելու և տեղեկատվություն ստանալու ազատությունը: Հայաստանը միացել է նաև տեղեկատվության ազատության վերաբերյալ առաջնային դրույթներ պարունակող Օրհուսի և Կոռուպցիայի դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիաներին: 2003 թ.-ին Հայաստանն ընդունել է տեղեկատվության ազատության մասին համապարփակ օրենքը, որը տարածվում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, պետական հիմնարկների, ինչպես նաև հանրային նշանակության կազմակերպությունների վրա:
ՀՀ Կառավարությունը նաև ստանձնել է հարգել անցումային տնտեսություն ունեցող երեկրների համար GRECO-ի և Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (OECD) ստեղծած ցանցերին միանալուց և Կոռուպցիայի դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիան վավերացնելուց բխող պարտավորությունները, ինչպես նաև ընդունել դրանցով նախատեսված օրենսդրական ակտեր:

ԲԱՑ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՔԱՅԼԵՐԸ ՄԻՆՉ ՕՐՍ

Բաց կառավարում ստեղծելու՝ Հայաստանի հանձնառությունը համապատասխանում է առավել հաշվետու, թափանցիկ և արդյունավետ կառավարման համակարգ զարգացնելու իր նախորդ և ընթացիկ ջանքերին: Ուստի, Հայաստանը գիտակցում է նոր պարտավորությունների ու նախաձեռնությունների ստանձման համալիր կարևորությունը՝ հիմված արդեն գոյություն ունեցող հանձնառությունների վրա, որոնցից շատերը տեղ էին գտել 2008 թ.-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից հաստատված կառավարության ծրագրում: Այս ծրագրում, օրենքի գերակայությունը ճանաչվել է որպես պետական քաղաքականության կարևորագույն բաղադրիչներից մեկը: Պետական քաղաքականության մեջ ուրվագծված հիմնական ուղղություններն են՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացում, հակակոռուպցիոն և իրազեկության բարձրացման քարոզարշավներ, հանրային կառավարման համակարգի բարելավում, գործարարության համար բարենպաստ միջավայրի և առավել արդյունավետ կառավարման համակարգի հիմնում:

1. <u>Հանրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում</u>

1.1 Հանրային կառավարման կառուցվածքային և ֆունկցիոնալ բարեփոխումներ

- Հանրային կառավարման մարմիններում քաղաքական և հայեցողական պաշտոնյաների և աշխատակազմի գործառույթների հստակ տարանջատում:
- Հանրային կառավարման մարմիններում ծառայությունների մատուցման, կանոնակարգման ու տեսչական գործառույթների հստակեցում:

- Ստեղծվել է հանրային ծառայության կառավարման արդյունավետ ինստիտուտ: Քաղաքային կառավարման բոլոր մարմիններում ներդրվել է կատարողականի վրա հիմնված վարձատրության, խրախուսման և խթանման միասնական համակարգ: Հանրային ծառայության ոլորտում վարձատրության մրցունակությունը բարելավելու նպատակով մշակվել է պետական և համայնքային ծառայողների վարձատրության ու արտոնությունների միջնաժամկետ և երկարաժամկետ քաղաքականություն՝ ներառյալ բժշկական ապահովագրության և սոցիալական արտոնությունների ներդրումը: Հայաստանի հանրային կառավարման համակարգում աստիճանաբար բարելավվել է ընդհանուր հաշվետվողականությունը՝ ներդնելով պահանջներ, որոնց համաձայն պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները պարբերաբար (առնվազն տարին մեկ անգամ) հրապարակում են իրենց գործողությունների ծրագրերը և հաշվետվությունները: 2010 թ.-ի դրությամբ, ըստ պահանջի բոլոր պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների 50%-ը հրապարակել են իրենց գործունեության վերաբերյալ հաշվետվությունները, իսկ արդեն 2011թ.-ին՝ 80%-ը:

- ***Թեև գործող օրենսդրությունը որևէ կերպ չի արգելում քաղաքացիների մասնակցությունը, ՀՀ կառավարությունը քայլեր է ձեռնարկում քաղաքացիական մասնակցությունը խթանելու, տեղական և տարածքային մակարդակում ժողովրդավարությունը ամրապնդելու ուղղությամբ: Այս նպատակով նախատեսվել է փոփոխություններ իրականացնել «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքում, քաղաքացիական մասնակցության (ներառյալ մասնակցային բյուջետավարման) մասով:***

1.2 Էլեկտրոնային կառավարության ներդրում

- 2008 թ.-ին ներդրվել է փաստաթղթերի շրջանառության Mulberry էլեկտրոնային համակարգը, որին ներկայումս միացած է 35 պետական մարմին: Համակարգը ապահովում է փաստաթղթերի հոսքի արդյունավետ կառավարում, փաստաթղթերի և կից նյութերի էլեկտրոնային տարբերակների կենտրոնացված պահպանում, փաստաթղթերի շրջանառության պատմության գրանցում ու վերահսկում փաստաթղթի շարժի բոլոր փուլերում, անհրաժեշտ փաստաթղթերի արագ որոնում, փաստաթղթերի հետ աշխատանքի միասնական ձևի կիրառում, մի քանի ստորաբաժանումների միաժամանակյա աշխատանքի հնարավորութուն և փաստաթղթերի կորստի բացառում:

- 2008թ.-ին կառավարությունը հիմնել է էլեկտրոնային ստորագրություն տրամադրող կենտրոնը: Ներկայումս տրամադրված էլեկտրոնային

ստորագրությունների քանակը հասնում է 6500-ի, որից շուրջ 300-ը պատկանում է պետական պաշտոնյաներին:

- Գործարկվել է իրավաբանական անձանց պետական գրանցման էլեկտրոնային համակարգը, որի ներդրմամբ քաղաքացիներին և կազմակերպություններին հնարավորություն է տրվել գրանցել իրենց բիզնեսը մեկ պատուհանի սկզբունքով և ժամանակի էական խնայողությամբ: Այն ներառում է *հարկ վճարողի* հաշվառման *համարի տրամադրում և **կազմակերպության*** գրանցում համացանցի միջոցով (www.e-register.am)՝ բոլոր այլ պետական մարմիններից ստացվող գրանցման համար անհրաժեշտ տեղեկատվություն ստանալու հնարավորություն:

- Մտավոր սեփականության գործակալության էլեկտրոնային հայտերի ներկայացման համակարգը հնարավորություն է տալիս գյուտերը և օգտակար մոդելները, ապրանքային նշանները և արդյունաբերական նմուշներն էլեկտրոնային եղանակով ներկայացնել մտավոր սեփականության գործակալություն:

- Հրապարակային ծանուցման համակարգը (www.azdarar.am) առցանց հնարավորություն է ընձեռնում հրապարակել ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում քաղաքացիների կամ կազմակերպությունների հայտարարությունները:

- «ԴատաԼեքս» դատական տեղեկատվական էլեկտրոնային կառավարման և տեղեկության տրամադրման հանրային տեղեկատվական համակարգը առցանց տեղեկություն է տալիս դատարաններում քննվող գործերի մասին և տրամադրում մի շարք այլ ծառայություններ:

- Հարկային հաշվետվության ներկայացման էլեկտրոնային համակարգը պարզեցնում է հարկային հաշվետվության հանձնման գործընթացն ու ավտոմատացնում դրա լրացումն ու ստուգումը՝ խնայելով հարկատուների ռեսուրսներն ու ժամանակը, նվազեցնելով հարկատու-հարկային տեսուչ անմիջական շփումը:

- Էլեկտրոնային կառավարման համակարգի (ԷԿՀ) ներդրմամբ հեշտացել է հարկ վճարողներին հիշեցում-ծանուցումների ուղարկման գործընթացը: 2010 թ.-ին աշխատանքներ են կատարվել «Հարկատու 3» էլեկտրոնային կառավարման համակարգի ամբողջական ներդրման ուղղությամբ և իրականացվել է համակարգի պիլոտային ծրագրի ներդրում ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ բոլոր տարածքային տեսչություններում: Միաժամանակ, հաստատվել են

«Հարկատու 3» էլեկտրոնային կառավարման համակարգի ենթածրագրերի տեխնիկական առաջադրանքները, որոնք հնարավորություն են ընձեռել նախագծել և գործարկել ԷԿՀ մյուս ենթահամակարգերը, մասնավորապես՝ էլեկտրոնային հաշվարկ-հաշվետվությունների ստացում, էլեկտրոնային եղանակով անձնական հաշիվների քարտերի վարում, հատուկ հարկային հաշիվների խաչաձև ստուգում, փաստաթղթերի էլեկտրոնային շրջանառություն:

1.3 Հանրային հատվածում ներքին աուդիտի համակարգի կատարելագործում

- Հանրային ռեսուրսների կառավարման գործում թափանցիկությունը խթանելու նպատակով չափազանց կարևոր է ամրապնդել ներքին աուդիտի համակարգը, որը Հանրային ներքին ֆինանսական վերահսկողության համակարգի (ՀՆՖՎ) երեք հիմնական տարրերից մեկն է: 2010 թ.-ի նոյեմբերի 11-ին Կառավարությունն ընդունել է ՀՆՎՖ ռազմավարությունը, որը սահմանում է Հայաստանում միասնական և արդիական հանրային ներքին ֆինանսական հսկողության համակարգի ներդրման համար անհրաժեշտ նախադրյալներն ու գործողությունները: Այնուհետ, 2010 թ.-ի դեկտեմբերի 22-ին ընդունվեց ներքին աուդիտի մասին նոր օրենքը՝ բարելավելով գոյություն ունեցող համակարգը և համապատասխանեցնելով այն ԵՄ չափանիշներին: Առայժմ այն կիրառվել է միայն ֆինանսական աուդիտի ոլորտում, սակայն օրենքը նախատեսում է ներառել նաև կատարողականը, համապատասխանությունն ու համակարգի աուդիտը: 2011 թ.-ի օգոստոսի 13-ին կառավարության որոշմամբ ընդունվել են ներքին աուդիտի պրոֆեսիոնալ մոտեցման չափորոշիչները, էթիկայի կանոնները և իրականացման ժամանակացույցը: Չափորոշիչների խորհրդատվականն ընդունվել է 2011 թ.-ի դեկտեմբերի 8–ի ՀՀ ֆինանսների նախարարի ***հրամանով***:

1.4 Բարելավել պետական գնումների ընթացակարգերը և ապահովել դրանց թափանցիկությունը

- Պետական գնումների թափանցիկությունը, հաշվետվողականությունը և օրինականությունն ապահովելու համար բարելավվել է գնումների գոյություն ունեցող համակարգը և պետական գնումների մարմինների ինստիտուցիոնալ հնարավորությունները: Ընդունվել է պետական գնումների բարեփոխման մասին ռազմավարությունը, վերանայվել «Գնումների աջակցման կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կարգավիճակը, ինչպես նաև մշակվել են պետական մարմիններում գնումների հարցերով պատասխանատուների որակավորման չափորոշիչները:

- 2011 թ.-ի հունվարի 1-ին ուժի մեջ մտավ «Գնումների մասին» ՀՀ նոր օրենքը: Զգալի աշխատանք է տարվել գնումների մասին օրենսդրությունը ՄԱԿ-ի միջազգային առևտրային իրավունքի հանձնաժողովի մոդելային օրենքի, Առևտրի միջազգային կազմակերպության (ԱՄԿ) գնումների գլխավոր համաձայնագրի և Եվրոպական հանձնաժողովի պետական գնումների դիրեկտիվների հետ համապատասխանեցման ուղղությամբ: Բացի այդ, Առևտրի միջազգային կազմակերպության պետական գնումների կոմիտեն ընդունել է որոշում, որով Հայաստանը հրավիրվում էր միանալ Պետական գնումների համաձայնագրին (ՊԳՀ): 2011 թ.-ի օգոստոսի 16-ին ՀՀ կառավարությունը համաձայնագրին միանալու իր փաստաթուղթը հանձնեց ի պահ ԱՄԿ գլխավոր քարտուղարին: Համաձայն ՊԳՀ 26-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, համաձայնագիրը Հայաստանի համար ուժի մեջ մտավ 2011 թ.-ի սեպտեմբերի 15-ին: ՊԳՀ նպատակն է պետական գնումների համար ընդհանուր օրենսդրական դաշտ ապահովել կիրառելի օրենսդրական համապատասխանեցման միջոցով:

- «Գնումների մասին» ՀՀ նոր օրենքը նաև ներկայացնում է որոշ էական փոփոխություններ: Առաջին. պետական գնումների լիովին ապակենտրոնացված համակարգ՝ մոտ 3000 պայմանագրային կողմերով: Դերակատարություն ունեցող երեք կենտրոնական մարմիններն են Ֆինանսների նախարարությունը, որը պատասխանատու է գնումների կանոնակարգման, քաղաքականության և համակարգման համար, Գնումների աջակցման նորաստեղծ կենտրոնը, որը տրամադրում է ծառայություններ պայմանագրային կողմերին և Գնումների բողոքարկման վերանայման խորդուրդը, որը նախարարությունից անկախ բողոքարկման մարմին է հայտային գործընթացներին վերաբերող բողոքները քննարկելու գործառույթով:

- Ինչ վերաբերում է էլեկտրոնային գնումների համակարգին, ապա այն մշակված է, փորձարկված և պատրաստ շահագործման: Էլեկտրոնային գնումների համակարգը 2012 թ.-ի հունվարի 1-ից գործում է պետական հաստատություններում (www.armeps.am):

1.5 **Բյուջեի պլանավորման, հաշվետվության և քաղաքականության ձևավորման համակարգի բարելավում:**

- Հայաստանն արդեն նախաձեռնել է բազմաթիվ բարեփոխումներ բյուջեի պլանավորման, կատարման և հաշվետվողականության ոլորտներում: 2003 թվականից սկսած Հայաստանը հաջողությամբ ներդրել է բյուջետավորման միջնաժամկետ համակարգեր և, ելնելով այդ հաջողված փորձից,

նախաձեռնել է ծրագրի վրա հիմնված բյուջետավորմանն անցնելու բարեփոխումներ: Հայաստանը կխթանի այս բարեփոխումների ընթացքը, որպեսզի ծրագրային բյուջետավորման բարեփոխումները վերածվեն կայուն, համապարփակ և գործառնական համակարգի՝ հիմնված քաղաքականությունից բխող և կատարողականի ավելի մեծ հաշվետվողականություն ունեցող բյուջետավորման համակարգերի վրա: Հարկավոր է որոշակի անցումային շրջան: Այդպիսով կառավարության նպատակը կլինի ծրագրային բյուջետավորման լիարժեք ինստիտուցիոնալացումը (ներառյալ անհրաժեշտ օրենսդրական փոփոխությունները) մինչև 2014 թ.-ի բյուջետային տարվա ավարտը:

2. ԲԱՐՁՐԱՑՆԵԼ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

2.1 Թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովում

- 2010 թ.-ից ներդրվեց առցանց համակարգ, որը քաղաքացիներին հնարավորություն է տալիս հետևել պետական մարմիններ ուղարկված գրությունների ընթացքին:

- 2010 թ.-ից գործում է «Ինտերակտիվ բյուջե» առցանց համակարգը, որը քաղաքացիներին հնարավորություն է տալիս տեղեկանալ, թե ինչ նպատակով, ուղղությամբ և ինչպես են ծախսվում պետական բյուջեի գումարները:

- Առցանց համակարգում հասանելի են կառավարության և վարչապետի բոլոր որոշումները:

- Կառավարությունը քայլեր է ձեռնարկել պետական գնումների ոլորտում թափանցիկություն ապահովելու համար՝ ստեղծելով գնումների պաշտոնական էլեկտրոնային տեղեկագիր: Այն քաղաքացիներին թույլ է տալիս ծանոթանալ գնումներին վերաբերող անհրաժեշտ տեղեկատվությանը (օրենսդրություն, գնումների ծրագրեր, տենդերների ծանուցումներ, առաջարկների հայցեր, պայմանագիր կնքելու հայտարարություններ և այլն):

- Հանրության համար հասանելի է նաև պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների կողմից իրականացվող բոլոր ծրագրերի, պայմանագրերի և ֆինանսավորման վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

- Կոռուպցիայի դեմ պայքարը հռչակվել է ՀՀ կառավարության կարևոր առաջնայնություններից մեկը, ինչը դեռևս 2003 թ.-ին արտացոլվել է «Հակակառուպցիոն ռազմավարության» և 2003-2007 թթ.-ի ժամանակահատվածի համար նախատեսված գործողությունների ծրագրում: Առաջնորդվելով մինչ այժմ արձանագրված արդյունքներով և հիմք ընդունելով ՀՀ Նախագահի նախընտրական ծրագիրը՝ Հայաստանի երկրորդ (2008 թ.) Հակակառուպցիոն ռազմավարությունը որպես գլխավոր նպատակ սահմանեց կոռուպցիայի դեմ պայքարի արդյունավետ միջոցների ընդգրկումը, հանրային կառավարման և տնտեսական գործունեության ոլորտներում աշխատանքային, վարչական և քաղաքական կառուպցիայի քրեականացումը և դրա նվազեցմանն ուղղված հանրային աջակցությունը: 2009-2012 թթ.-ի գործողությունների ծրագիրն ընդունվել է, և այն իրականացնող իրավասու մարմինները պարտավորված են պարբերաբար հրապարակել առաջընթացի արդյունքները: Ռազմավարության իրականացման մոնիտորինգի գործընթացում քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների լայն ներգրավվածությունը երաշխավորված է: Իրավապահ մարմինների և քաղաքացիական հասարակության միջև արդյունավետ համագործակցությունը և պետության հակակոռուպցիոն գործողությունների թափանցիկությունը խթանելու և ավելացնելու համար որոշվել է պետության հակակոռուպցիոն մարմինների գործունեությունը լիովին հասանելի դարձնել հանրության համար: Այս նպատակով 2010-2011 թթ.-ին հանրապետության 10 մարզերում և մայրաքաղաքում քաղաքացիներին անվճար խորհրդակցություն մատուցող անանուն «թեժ գծերը» հիմնադրվեցին բոլոր հակակոռուպցիոն մարմիններում և հանրային ընդունելության վայրերում:

3. ԲԱՐԵԼԱՎԵԼ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

3.1 Բարելավել հանրային ծառայությունները

- Ներդրվել է էլեկտրոնային համակարգ (www.e-gov.am), որն էապես կրճատել է լիցենզիա կամ թույլտվություն ստանալու ժամկետը: ***Մինչև 2011թ. լիցենզավորման ենթակա գործողությունները կրճատվել են 169-ից 96-ի, որոնցից 12-ը լիցենզավորման պարզ ընթացակարգ են պահանջում, իսկ 2011թ.-ից հետո «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքում կատարված մի շարք փոփոխությունների արդյունքում լիցենզավորման ենթակա գործողությունները կրճատվել են 169-ից 97-ի, որոնցից 10-ը լիցենզավորման պարզ ընթացակարգ են պահանջում:***

- Բարեփոխում ավտոմեքենաների տեխնիկական զննման իրականացման գործընթացում: 2011թ. ուժի մեջ մտած այս նորարարության նպատակն է

կոռուպցիայի վերացումը: Որպես արդյունք, քաղաքացիները ավտոմեքենայի տեխզննման կտրոնները ստանալու են միայն բանկերում համապատասխան վճարում անելուց հետո:

- Անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեում երկրորդային գրանցման բարեփոխում: Եթե մինչև վերջերս իրավունքի յուրաքանչյուր պետական գրանցումից կամ միասնական տեղեկության տրամադրումից առաջ իրականացվում էր անշարժ գույքի տեղազննում (չափագրում), ապա 2011 թ.-ի ապրիլից երկրորդային գրանցման ժամանակ գույքի տեղազննության և չափագրման պարտադիր պահանջը հանվել է: 2011 թ.-ի հունիսից վերացվեց ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված անշարժ գույքի գործարքների (բացառությամբ միակողմ գործարքների) պարտադիր նոտարական վավերացման պահանջը, և ներմուծվեց ստորագրության իսկության ճանաչմամբ գործարքի կնքման եղանակը:

- Հարկային համակարգում ծառայությունների որակի բարձրացման նպատակով գործարկվել է հարկ վճարողների սպասարկման կենտրոնների և վճարողների սպասարկման օժանդակելուն ուղղված հեռախոսազանգերի ժամանակակից կենտրոնը (Call Center): Ինտերնետային կայքում պարբերաբար թարմացվում է հաճախ տրվող հարցերի և պարզաբանումների շտեմարանը: Հարկային տեսչություններում, մաքսատներում, մաքսակետերում և հարկ վճարողների սպասարկման կենտրոններում տեղադրվել են էլեկտրոնային տերմինալներ, որոնք հնարավորություն են տալիս հարկ վճարողներին կազմել և ներկայացնել հաշվետվություններ էլեկտրոնային եղանակով, ինչպես նաև տեղեկանալ հարկային օրենսդրության փոփոխությունների մասին:

- Արտահիվանդանոցային բուժօգնություն ցուցաբերող բուժհաստատության (պոլիկլինիկայի) կողմից տեղեկանք տալու կանոնակարգում: 2011 թ.-ի հունիսին ընդունված կառավարության որոշմամբ սոցիալական, կրթական, առողջապահական հաստատությունների դիմորդներից և աշխատողներից կամ աշխատանքի ընդունվելու համար դիմած քաղաքացիներից այլևս չի պահանջվի ներկայացնել օրենսդրությամբ չնախատեսված տեղեկանքներ:

- Վարորդական վկայականների ստացման կարգի բարեփոխում: Վերացվել է ճանապարհային ոստիկանությանը պոլիկլինիկայից և հոգեբուժարանից տեղեկանքներ ներկայացնելու պահանջը:

- ***Նոտարների կողմից մատուցվող ծառայությունների բարեփոխում: 2011 թ.-ի մայիսի 26-ի «Նոտարի կողմից մատուցվող վճարովի ծառայությունների***

սակագները հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2002 թվականի ապրիլի 25-ի N 919-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ կառավարության թիվ 733-Ն որոշմամբ հաստատվեցին նոտարի կողմից մատուցվող վճարովի ծառայությունների սակագները: Նոր որոշմամբ մանրամասնորեն կարգավորվում է գործընթացը, և հնարավորինս հստակ թվարկվում են նոտարների կողմից մատուցվող վճարովի ծառայությունների սակագները: Մասնավորապես, վերացվում է «առանձնապես բարդ գործարքներ» հասկացությունը, որի համար ծառայության վճար էր նախատեսված նվազագույն աշխատավարձի 5-20-ապատիկի չափով: Սահմանվում է, որ նոտարի կողմից կատարվող վճարը ներառում է ոչ միայն բոլոր փաստաթղթերի ուսումնասիրումը, պարզաբանումը, այլև՝ օրինակելի ձևերի տրամադրումը: Սակագների հստակեցմամբ նոտարին դիմած անձանց համար կապահովվեն առավել բարենպաստ պայմաններ՝ սահմանափակելով նոտարների կողմից իրենց հայեցողությամբ որոշակի ծառայություններն առանձնապես բարդ համարելու և դրանց համար առավել բարձր սակագին սահմանելու հնարավորությունը: Սահմանվել է նաև նոտարների մոտ հաշվիչ դրամարկղային մեքենաների պարտադիր տեղադրման պահանջը:

- Դատական ակտերի հարկադիր կատարման համակարգում տեղ գտած մի շարք փոփոխությունների շնորհիվ ներդրվել է «Առցանց աճուրդ» համակարգը, որը հնարավորություն է տվել կատարել հարկադիր էլեկտրոնային աճուրդ, բացառելով պետական որևէ մարմնի կամ որևէ անձի օրենքով չնախատեսված միջամտությունն աճուրդի ընթացքին:

- Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման գործընթացի բարեփոխումներ: Վերացվել է ամուսնության պետական գրանցման ոլորտում տարածքային պատկանելության սահմանափակումը՝ թույլ տալով մարզերի բնակիչներին ամուսնության պետական գրանցում իրականացնել Երևանում: Կրճատվել են ամուսնության գրանցման ժամկետները, բացի այդ, օրենքով հստակեցվել են այն հանգամանքները, որոնց բերումով ամուսնության գրանցումը կարող է արագացվել (հղիություն, զինծառայություն և այլն):

ԲԿԳ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Բաց կառավարում ստեղծելու Հայաստանի հանձնառությունը ներառում է պետական ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման և հանրային օրինավորության մարտահրավերներ, որոնց արձագանքելու համար կիրագործվեն հետևյալ նպատակները:

1. <u>ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ</u>

1.1. Էլեկտրոնային կառավարման միջոցով բաց կառավարության խթանում

- Միասնական վճարումների համակարգի ներկայացում (պորտալ). Պետական տուրքերի (լիցենզիաների, թույլտվությունների, ծառայությունների և այլն) միասնական վճարման համակարգի ներդրումը հնարավորություն կտա վճարում իրականացնել բանկային քարտով կամ տերմինալով: Այս համակարգի միջոցով վճարված գումարը դիտարկելի կլինի պետական մարմնի համար:

- Պետավտոտեսչության ոլորտի բարեփոխումներ՝ մեքենաների գրանցման, վարորդական իրավունքի տրամադրման, տուգանքների և վճարումների էլեկտրոնային համակարգի ներդրում. մեքենաների գրանցումը, վարորդական իրավունքի տրամադրումը, տուգանքների վճարումը կիրականացվի մեկ պատուհանի սկզբունքով, ինչպես նաև հաճախորդին նախապես տրամադրված, 12-նիշանի ծածկագրի միջոցով հնարավորություն կստեղծվի հետևել գործաքրի ընթացքին:

- Էլեկտրոնային համակարգի ներդրում հյուպատոսական ծառայությունների մատուցման համար. հյուպատոսական ծառայությունները կիրականացվեն Էլեկտրոնային համակարգի միջոցով (անձնագրերի տրամադրում և փոխանակում, անձնագրի վավերականության ժամկետի երկարաձգում, տվյալների ստուգում, վերադարձի վկայականների տրամադրում և այլն):

- «Mail-Armenia» համակարգի ներդրում. առաջին անգամ անձնագիր ստանալու համար դիմած ՀՀ քաղաքացիներին կտրամադրվի անձնական էլեկտրոնային հասցե: Պետության կողմից բոլոր կարգի ծանուցումները կներկայացվեն այդ հասցեով:

- «E-statistics» համակարգի ներդրում. պետական վիճակագրական ծառայությունը հաշվետվությունները իրականացնելու է Էլեկտրոնային հաշվետվությունների համակարգի միջոցով:

- Քաղաքային համայնքներում էլեկտրոնային փաստաթղթերի շրջանառության համակարգի ներդրում. Հայաստանի Հանրապետության բոլոր 48 քաղաքային վարչական մարմինները կմիանան «Mulberry» էլեկտրոնային փաստաթղթերի շրջանառության համակարգին:

1.2. Կարգավորող նորմատիվ իրավական ակտերի վերանայում (Կարգավորման «Guillotine» ծրագիր)

- ՀՀ կառավարությունը գործի է դրել լայն ոլորտների կարգավորման պարզեցման բարեփոխումների ծրագիրը՝ «կարգավորման guillotine» անվանմամբ: Հիմնվելով միջազգային լավագույն գործելակերպի վրա՝ բարեփոխման նպատակն է վերացնել կամ պարզեցնել իրավական այն նորմերը, որոնց կարիքը չկա կամ որոնք չեն նպաստում բիզնեսի զարգացմանը: Այս շրջանակային ծրագիրը կհանգեցնի գործարար միջավայրի բարելավմանը՝ առավել լայն հնարավորություններ ստեղծելով արտաքին ուղղակի ներդրումների համար և խթանելով տնտեսական զարգացումն ու աշխատատեղերի ստեղծումը: Ավելին, կառավարության քննարկմանն են ներկայացվել իրավաբանական անձանց պետական գրանցման, ***իրավաբանական անձանց*** առանձին միավորների, հաստատությունների, ***անհատ ձեռնարկատերերի*** պետական հաշվառմանը և մի շարք այլ խնդիրներին վերաբերող օրինագծեր, որոնք ուղղված են բարելավելու գործարար միջավայրը:

1.3. Պետական հատվածում ներքին աուդիտի համակարգի բարելավում

- Կառավարությունը կշարունակի աուդիտի համակարգի հզորացման աշխատանքները՝ պետական ռեսուրսների կառավարման թափանցիկության առավել բարձր մակարդակ ապահովելու նպատակով: Կառավարությունը նախատեսում է սկսել ներքին աուդիտի նոր համակարգի ներդրման իրականացումը 2012 թ.-ի երկրորդ եռամսյակից: 2012 թ.-ի ավարտին ներքին աուդիտի համակարգը պետք է ներդրվի բոլոր հիմնական պետական կառույցներում, քաղաքային համայնքներում, առևտրային և պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններում: Սա կպահանջի ռիսկի գնահատման արդյունավետ մեթոդների և ընթացակարգերի, ներքին աուդիտի մեթոդների և գործիքների ներդրում, որոնք կհամապատասխանեն միջազգային չափանիշներին և լավագույն գործելակերպերին, նաև կիրականացվեն համապատասխան աշխատակիցների ուսուցման ծրագրեր: Ներքին աուդիտի ոլորտի հետագա զարգացումները խթանելու համար կպահանջվի նաև ներքին աուդիտի որակավորման համակարգի ներդրում, ինչպես նաև ներքին

աուդիտորների շարունակական ուսուցման և զարգացման ծրագրերի իրականացում:

1.4. Գնումների ընթացակարգերի բարելավում

- Պետական գնումների թափանցիկությունը, հաշվետվողականությունը և օրինականությունն ապահովելու նպատակով կառավարությունն ստանձնել է գնումների առկա համակարգը բարելավելու և պետական գնումներով զբաղվող մարմինների ինստիտուցիոնալ կարողությունները հզորացնելու աշխատանքները: Նախատեսվում է ներկայացնել հաշվետվական համակարգ, ըստ որի իրավասու մարմինը պետք է հրապարակի կապալառուների կողմից իրականացված գնումների մասին առավել մանրամասն տեղեկատվություն: Բացի այդ, շահերի բախման ռիսկը նվազեցնելու և պետական գնումների ընթացակարգերին համապատասխանությունն ապահովելու նկատմամբ առավել խիստ վերահսկողություն իրականացնելու նպատակով նախատեսվում է մշակել գնումների համար պատասխանատու պաշտոնատար անձանց վարքի նորմեր: Մինչ այդ, կմշակվեն և կներկայացվեն շարունակական ուսուցման և վերապատրաստման ծրագրեր: Մինչև 2013 թ.-ի ավարտը նախատեսվում է ամբողջությամբ իրականացել և ապահովել էլեկտրոնային գնումների համակարգի արդյունավետ կիրառումը՝ գործընթացի թափանցիկությունը և պետական գնումների ոլորտում մրցակցությունն ամրապնդելու նպատակով: www.gnumner.am և www.armeps.am պաշտոնական կայքերը կկատարելագործվեն, որպեսզի առավել արդյունավետ գործեն և տրամադրեն ամբողջական տեղեկատվություն գնումների ընթացակարգերի վերաբերյալ:

1.5. Բյուջեի պլանավորման և հաշվետվական համակարգերի բարելավում՝ ծրագրային բյուջետավորման ամբողջական կիրառման միջոցով

- Որպեսզի ապահովվի բյուջեի վերաբերյալ որոշումների կայացումը ապացույցներով հիմնավորված քաղաքականության համաձայն, կառավարությունն ամբողջությամբ կներկայացնի ծրագրի բյուջետավորումը մինչև 2014 թ.-ը: Բյուջեի կազմավորման բարելավումներին զուգընթաց, նոր համակարգերը կբարելավեն պետական միջոցների օգտագործման հաշվետվությունը և հաշվետվողականությունը՝ պետական մարմինների/նախարարությունների կատարողականների (այլ ոչ միայն ֆինանսական ծախսերի) մասին թափանցիկ հաշվետվությունների ներկայացման միջոցով: Այդ բարեփոխումները կնպաստեն նաև ներքին և արտաքին աուդիտի համակարգի բարելավմանը:

2. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄ

2.1 Տեղեկատվության մատչելիության խթանում

- Գույքի և եկամուտների հայտարարագրման թափանցիկության ապահովում: Բարձրաստիճան պաշտոնյաների գույքի և եկամուտների հայտարարագրերը կհրապարակվեն հանրության համար հասանելի կերպով, ինչպես օրինակ Էթիկայի հանձնաժողովի նորաստեղծ պաշտոնական ինտերնետային կայքում: Էթիկայի հանձնաժողովը նաև կապահովի հայտարարագրերի բովանդակության վերլուծությունը և դրանց հրապարակայնությունը:

- Պաշտոնական ինտերնետային կայքերի բովանդակության ստանդարտացում: Գործընթացն ուղղված է լինելու պետական ինտերնետային կայքերի միասնական կառուցվածքի, պետական կայքերում անհրաժեշտ տեղեկությունների հրապարակման և թիրախային խմբերի համար կայքերի արդյունավետ կիրառելիության ապահովմանը: Ստանդարտացման միասնական չափանիշները նաև կապահովեն «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված պարտադիր հրապարակման ենթակա տեղեկությունների հրապարակումը, ինչպես օրինակ բյուջեն, բյուջեի կատարման հաշվետվությունները, բյուջեի հետ կապված տվյալները համապատասխան ձևաչափերով ներկայացնելը, որն առավել լայն հնարավորություն կտա համապարփակ վերլուծություն իրականացնել:

- Տեղեկատվության ազատության վերաբերյալ պետական ծառայողների գիտելիքների և հմտությունների բարելավում: Հասարակական կազմակերպությունների հետ համագործակցելով՝ քաղաքացիական և համայնքային ծառայողների համար պարբերաբար կկազմակերպվեն դասընթացներ: Այս դասընթացները հանրային ծառայողներին կօգնեն բաց և հաշվետու աշխատանքել հանրության հետ, ինչպես նաև պատշաճ կերպով մշակել և արձագանքել տեղեկատվություն ստանալու հարցումներին:

2.2. Հարկային վարչարարության գործընթացներում թափանցիկության և օբյեկտիվության խթանում

- Մինչև 2013 թ.-ի ավարտը ծրագրված է հարկային վարչարարությունում բարեփոխել մասնագիտական էթիկայի կանոնները և պատասխանատվությունները, ներկայացնել հարկային վարչարարության ծառայությունների շրջանակներում մասնագիտական վարքագծի վերահսկողության և շահերի բախման կառավարման համակարգը: Նաև նախատեսված է ամբողջությամբ անցնել առցանց համակարգով գործընթացին, ինչը նշանակում է, որ հարկատուների առնվազն 90%-ի

հաշվետվությունները պետք է մշակվեն առցանց: Հասարակության իրազեկությունը բարձրացնելու և հաճախորդների սպասարկումը բարելավելու նպատակով կստեղծվի հաճախորդների սպասարկման և տեղեկատվության կենտրոն: Մինչև 2013 թ.-ի ավարտը նախատեսված է ելակետային տվյալների համեմատ 15%-ով մեծացնել սպասարկման ծառայություններից օգտվող հաճախորդների թիվը: Հարկատուների համար համապատասխան ուղեցույցները հասանելի կլինեն առցանց և պարբերաբար կթարմացվեն:

2.3 Կոռուպցիայի դեմ պայքար

- Կոռուպցիայի և ինստիտուցիոնալիզացված կաշառակերության դեմ իրավապահ մարմինների և քաղաքացիական հասարակության միջև արդյունավետ համագործակցությունը խթանելու նպատակով, կառավարությունը կանոնավոր կերպով հասարակական կազմակերպությունների հետ կքննարկի կոռուպցիայի մակարդակի և ծավալների, ինչպես նաև մոնիտորինգային և հետազոտական ծրագրերի արդյունքները: Հիմնվելով այդ քննարկումների վրա՝ կառավարությունը կկատարի անհրաժեշտ ուղղումներ իր կողմից իրականացվող հակակոռուպցիոն քաղաքականության ձևակերպման և իրականացման մեջ:

- Կառավարության կառուցվածքում կստեղծվի ստորաբաժանում (Քարտուղարություն), որը կաջակցի Կոռուպցիայի դեմ պայքարի խորհրդին և նրան առընթեր Մոնիտորինգային հանձնաժողովին՝ արդյունավետ կերպով իրականացնելու իրենց գործառույթները: Քարտուղարությունը նաև կնպաստի պետական մարմինների և հասարակական կազմակերպությունների միջև համագործակցությանը: